

Retningslinjer for oppfølging av datahåndteringsplaner ved UiTs enheter

Fastsatt av:	Universitetsdirektøren	Dato:	03.05.2019
Ansvarlig enhet:	Avdeling for forskning, utdanning og formidling	Arkivref.:	2018/5399

1. Formål

En datahåndteringsplan (Data Management Plan) beskriver hvordan forskningsdata håndteres gjennom et forskningsprosjekts livsløp. Datahåndteringsplanen er først og fremst et verktøy for forskeren selv for å sikre kvaliteten på data underveis i prosjektet, og for framtidig gjenbruk. Planen skal bidra til at ulike regler og forventninger som databruken faller inn under, etterleves. Planen kan også bidra til å synliggjøre kostnader knyttet til datahåndtering, og være en hjelp i planleggingen av hvordan disse skal dekkes.

Datahåndteringsplanen kan gi eksterne aktører mulighet for innsyn i datahåndteringen, noe som vil være til nytte for forskningsinstitusjonene, Forskningsrådet eller andre som har ansvar for å følge opp ulike krav eller føringer. Innsyn kan også være nyttig for andre forskere, som kan få innsikt i ulike sider av datahåndteringen og lære av god praksis.

For å være til nytte som verktøy bør datahåndteringsplanen inngå i prosjektplanleggingen fra start, oppdateres jevnlig og følge prosjektet til det er ferdig. Forskere som har planlagt godt gjennom hele prosjektet, står bedre rustet til å møte eventuelle krav om datainnsyn fra utgivere eller andre i forbindelse med publisering av forskningsresultater.

Retningslinjer for oppfølging av datahåndteringsplaner ved UiT beskriver hvordan ulike forskningsprosjekter skal følges opp for å sikre at krav om datahåndteringsplaner etterfølges og at datahåndteringsplaner blir godkjent i samsvar med UiTs, forskningsmyndigheters og forskningsfinansiørers bestemmelser.¹

2. Virkeområde

I samsvar med Prinsipper og retningslinjer for forvaltning av forskningsdata ved UiT, punkt 4.1, gjelder retningslinjer for oppfølging av datahåndteringsplaner for alle forskningsprosjekter utført av UiTs ansatte, og når UiT har eierskap til forskningsdataene.

¹ UiTs retningslinjer følger opp Regjeringens forventning til at forskningsinstitusjonene utvikler prosedyrer for (i) godkjenning av datahåndteringsplaner og (ii) beslutninger om at et forskningsprosjekt eventuelt er av en slik art at egen datahåndteringsplan ikke er nødvendig eller hensiktsmessig, punkt 1.5 i [Nasjonal strategi for tilgjengeliggjøring og deling av forskningsdata](#).

3. Ansvar, myndighet og oppgavefordeling

Forskeren (prosjektlederen) skal sette opp en datahåndteringsplan i en tidlig fase av prosjektet og helst innen seks måneder etter oppstart, om ikke andre frister gjelder hos en prosjektfinansierer.

Datahåndteringsplanen revideres ved behov i løpet av prosjektet. Planen skal si noe om hvordan data som er vurdert til å ha verdi på lang sikt, skal forvaltes. Forskeren må ha et bevisst forhold til hvordan forskningsdata som er vurdert til ikke å ha langsiktig verdi skal forvaltes og eventuelt destrueres (Prinsipper og retningslinjer for forvaltning av forskningsdata ved UiT, punkt 4.2).

Studenter og deres veiledere skal sikre at forvaltning av forskningsdata er planlagt og dokumentert i begynnelsen av forskningsprosjektet i form av en databehandlingsplan. Veileder har hovedansvar for å sikre at forskningsdata finansiert av UiT eller en tredjepart, er overlevert til veileder når studenten avslutter studiet (Prinsipper og retningslinjer for forvaltning av forskningsdata ved UiT, punkt 4.8, 4.9)

Fakultetene/enhetene har ansvar for oppfølging og godkjenning av datahåndteringsplaner og innpasse dette i rutiner for sine forskningsprosjekter. Fakultetene kan sette egne frister og rammer der dette vurderes som hensiktsmessig, når disse ikke avviker fra hovedprinsippene.

Universitetsbiblioteket tilbyr støtte til fakultetene/enhetene og deres forskere ved utforming og godkjenning av datahåndteringsplaner.

4. Definisjoner og forkortelser

Forskningsdata

Med forskningsdata menes alle registreringer, nedtegnelser og rapporter som genereres eller oppstår underveis i forskning og som anses for å være vitenskapelig interessante/ha vitenskapelig potensiale. Formen på disse kan inkludere, men er ikke begrenset til tall, tekster, kildekoder, bilder, film og lyder (Prinsipper og retningslinjer for forvaltning av forskningsdata ved UiT, punkt 3).

Forskningsprosjekt

Med forskningsprosjekt menes et forskningsarbeid som utføres med vitenskapelig metodikk og med siktemål å frambringe ny kunnskap på et fagområde. Et forskningsprosjekt har ofte en avgrenset tids- og ressursramme, har en prosjektleder og et sett avgrensede deltakere.

Forskningsprosjekter kan bestå av flere underprosjekter og ha ulike finansieringskilder (Prinsipper og retningslinjer for forvaltning av forskningsdata ved UiT, punkt 3).

Forskerens ansvar

For forskning ved UiT som ikke er organisert som prosjekt, er den ansatte som utfører forskningen, ansvarlig for sitt arbeids forskningsdata. Om ikke annet er bestemt og avtalesfestet, er det prosjektleder som er ansvarlig for prosjektets forskningsdata. Prosjektleder har således det overordnede ansvaret for å ivareta sikker håndtering av forskningsdata i tilknytning til et forskningsprosjekt (Prinsipper og retningslinjer for forvaltning av forskningsdata ved UiT, punkt 4.1).

5. Beskrivelse

Utforming av datahåndteringsplaner

Datahåndteringsplaner anbefales utformet i tråd med de anbefalinger som gis ved UiT for valg av maler og verktøy. Forskningsdataportalen gir oppdatert informasjon og veiledning under punkt om

Planleggja arbeidet med forskingsdata, uit.no/forskingsdata.² For EU-prosjekter, bør EUs maler brukes. For prosjekter som behandler personopplysninger, anbefales det å bruke NSD sin mal. Forskningsrådet har foreløpig ikke utformet egen mal, men UiTs egen mal og anbefalinger følger Forskningsrådets krav og forventninger.

Prosjekter som ikke har nytte av datahåndteringsplaner

Regjeringen forventer at forskningsinstitusjonene utvikler prosedyrer for beslutninger om at et forskningsprosjekt eventuelt er av en slik art at egen datahåndteringsplan ikke er nødvendig eller hensiktsmessig³. På et generelt eller faglig grunnlag er det vanskelig å avgrense enkelte forskningsprosjekter til å være unntatt kravet om datahåndteringsplan. Pilotprosjekter, forprosjekter eller delprosjekter som er underlagt et større prosjekt, kan være eksempler på prosjekter hvor egen datahåndteringsplan ikke er hensiktsmessig. Beslutninger om at et forskningsprosjekt er av en slik art at egen datahåndteringsplan ikke er nødvendig eller hensiktsmessig, bør tas av faglig ledelse på lavest mulig nivå.

6. Oppfølging og godkjenning av datahåndteringsplan

For oppfølging og godkjenning av datahåndteringsplaner vær oppmerksom på følgende forhold:

1) Ph.d.-prosjekter

Dette er bestemt i forskrift om graden philosophiae doctor (ph.d.) ved Universitetet i Tromsø – Noregs arktiske universitet (UiT), §11 punkt 4: «Studenten skal utarbeida databehandlingsplan for forskingsdata i prosjektet innan seks månader i samsvar med gjeldande retningslinjer.» Oppfølging og godkjenning av ph.d.-studenters datahåndteringsplaner bør tas inn i den saksgang og de rutiner som gjelder for ph.d.-programmene ved fakultetene. Kravet om datahåndteringsplaner gjelder også for ph.d.-studenter som ikke er tilsatt ved UiT.

2) Eksternfinansierte forskningsprosjekter

Forskningsrådet stiller krav om godkjenning av datahåndteringsplaner ved kontraktsinngåelse av prosjekter. I slike tilfeller, og i andre tilfeller der fakultetene godkjenner kontrakter for eksternt finansierte prosjekter, bør godkjenning av datahåndteringsplaner innpasses de enkelte fakultetenes beslutningsrutiner i tilknytning til eksternfinansierte prosjekter.

3) Forskningsprosjekter som behandler personopplysninger eller omfattes av helseforskningsloven, og som er meldepliktige til NSD og/eller REK

Oppfølging av krav om datahåndteringsplaner for prosjekter som faller inn under Helseforskningsloven og/eller Personopplysningsloven bør gjøres i forbindelse med «Rutiner for helseforskning – Helsefak og UNN» og/eller «Retningslinjer for behandling av personopplysninger i forsknings- og studentprosjekt ved UiT Norges arktiske universitet»

4) Andre forskningsprosjekter

For andre forskningsprosjekter anbefales det at fakultetene/enhetene setter utforming av datahåndteringsplaner på dagsorden og etterspør datahåndteringsplaner på relevante møter og arenaer for forskningsledelse og forskere.

² https://uit.no/forskning/art?dim=236443&p_document_id=521580

³ [Nasjonal strategi for tilgjengeliggjøring og deling av forskningsdata](#)

7. Arkivering og tilgjengeliggjøring av datahåndteringsplaner

Datahåndteringsplaner bør lagres og arkiveres sammen med andre dokumenter som er knyttet til prosjekter, gjerne i ephorte. De kan også arkiveres i Cristin.

Forskningsrådet mener datahåndteringsplaner så langt det er mulig bør publiseres åpent av forskningsutførende institusjoner slik at fagmiljøene kan følge fagfellenes praksis.

Ved UiT anbefales det, så lenge det ikke foreligger en nasjonal løsning for tilgjengeliggjøring, at datahåndteringsplaner offentliggjøres ved at den endelige versjonen etter prosjektslutt lastes opp i Cristin og dermed gjøres tilgjengelig i UiTs vitenarkiv Munin. I tillegg kan datahåndteringsplanen gjøres tilgjengelig underveis i prosjektet eller ved prosjektslutt i verktøy som ev. er benyttet for utforming av planen. Ved opplasting i Cristin bør datahåndteringsplaner for prosjekter med støtte fra Forskningsrådet merkes med prosjektkode slik at de kan høstes ved rapportering fra prosjektet.

8. Referanser

Prinsipper og retningslinjer for forvaltning av forskningsdata ved UiT

https://uit.no/Content/523436/cache=20172206150343/Policy_forskningsdata_UiT_090317.pdf

Forskrift om graden philosophiae doctor (ph.d.) ved Universitetet i Tromsø – Noregs arktiske universitet (UiT) <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2012-10-25-1150>

Retningslinjer for behandling av personopplysninger i forskings- og studentprosjekt ved UiT Noregs arktiske universitet https://uit.no/forskning/art?dim=179056&p_document_id=604029

Ledelsessystem for informasjonssikkerhet for UiT

https://uit.no/om/enhet/artikkel?p_document_id=602863&p_dimension_id=88219&men=28927

Rutiner for helseforskning – Helsefak og UNN

https://uit.no/om/enhet/artikkel?men=28713&p_document_id=212253&p_dimension_id=88108

Etikkportalen UiT https://uit.no/forskning/art?dim=179056&p_document_id=491461

Personvernombudet UiT https://uit.no/forskning/art?p_document_id=594059&dim=179014

Nasjonal strategi for tilgjengeliggjøring og deling av forskningsdata

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nasjonal-strategi-for-tilgjengeliggjoring-og-deling-av-forskningsdata/id2582412/sec1>

Forskningsrådets policy for tilgjengeliggjøring av forskningsdata

https://www.forskningsradet.no/no/Artikkel/Apen_tilgang_til_forskningsdata/125400101353

EU og Horizon 2020 om forskningsdata

http://ec.europa.eu/research/participants/data/ref/h2020/grants_manual/hi/oa_pilot/h2020-hi-oa-pilot-guide_en.pdf

Forskningsdataportalen UiT <https://uit.no/forskningsdata>